

Editorredactie: Wouter J. Bakker, Jaap van der Giessen & Marieke van der Giessen-van Velzen

Er zijn bij dit nummer veel praktische tips met allerlei links naar info en geluid op internet. Relevante links staan hieronder apart bij de artikelen vermeld. Op onze website staat een [document met veel verzamelde tips](#) bij dit nummer.

INLEIDING | Wouter J. Bakker
Con Spirito - Met Geestdrift en bezieling

‘Geen geloof zonder muziek.’ Deze stevige stelling wil dit themanummer van *Handelingen* poneren, en niet zonder reden. Eeuwenlang heeft de kerk, met Augustinus voortbouwend op een antiek concept, gesteld dat de hele schepping doortrokken was van *musica* – de Latijnse naam voor muziek. Muziek was volgens Augustinus een *donum Dei*, volgens Luther zelfs *optimum Dei donum*: door de Schepper zelf in de schepping gelegd, met een orde, schoonheid en structuren die herkenbaar zijn en tot liefde voor God oproepen.

U kunt het hele inleidende artikel lezen door te klikken op [inleiding](#)

BESCHOUWING | Willem Marie Spielman
De albeweger die nooit iets zegt
De betekenis van muziek in het geloof

We voelen allemaal wel aan dat muziek, hoewel letterlijk een 'niets-zeggende' uitdrukkingvorm, toch betekenis heeft. Alleen al omdat muziek zo belangrijk is, heeft zij betekenis voor mensen. Maar als je zou vragen welke, dan vertellen deze mensen waarschijnlijk wat muziek met hen doet. Wie muziek hoort, wordt bewogen en beweegt mee. Maar wat is dan muzikale betekenis, hoe toont zij ons de werkelijkheid, en hoe kunnen we die betekenis beschrijven?

ONDERZOEK | Marcel Zijlstra

Het gregoriaans en zijn (bijbelse) bronnen

De Kerk is altijd een zingende kerk geweest. Uit beschrijvingen komt een beeld naar voren van diensten waarin het zingen een belangrijk onderdeel vormt, al lopen de gebruiken flink uiteen. Elk vogeltje zong zoals het gebekt was. Ook de behoefte bijbelse teksten vanuit een eigen perspectief te bezien en te bezingen is van alle tijden. De creativiteit en de vrijheid waarmee de middeleeuwse makers van liturgische gezangen de Bijbel en andere bronnen gebruikten, staat echter in contrast met de wijze waarop in de huidige kerk vertalingen en nieuwe gezangen worden beoordeeld en gecensureerd. Over de actualiteit van het gregoriaans en de gezongen mis, waarin psalmen de hoofdmoot vormen.

De cd met Gregoriaanse muziek waarnaar in dit artikel verwezen wordt: [Les tons de la Musique. Ensemble Gilles Binchois](#) o.l.v. Dominique Vellard

ONDERZOEK | Janieke Bruin - Mollenhorst

Con Spirito, geen liturgie zonder muziek

Binnen de liturgie heeft muziek niet alleen de functie van 'achtergrondmuziek' of is vooral belangrijk vanwege de tekst die het draagt, muziek heeft méér te bieden. Muziek is een van de bouwstenen van liturgie en kan ook gezien worden als een toevluchtsoord, waar ruimte is voor rust en focus.

INTRODUCTIE | Marcel S. Zwitser

Christelijke spiritualiteit in de concertzaal

Diverse van de meest toonaangevende en populairste componisten van de tweede helft van de twintigste eeuw waren casu quo zijn christenen. Hun muziek is onder christenen vaak weinig tot niet gekend. Dit artikel beoogt een introductie te zijn tot een rijke bron, waaraan zeker diegenen die geroepen zijn anderen met het levende Woord te bezielen, inspiratie voor hun eigen geloofsleven kunnen opdoen.

PRAKTIJK - Kinderen | Anje de Heer
(G)een eigen stem

Een tijdje geleden was ik samen met Catrien Posthumus Meyjes een paar keer een uur in een zorgcentrum. Met een huiskamer vol dementerende hoogbejaarden gingen we zingen. 'Een karretje op de zandweg reed', 't Hijgend hert der jacht ontkomen', 'Op de grote, stille heide', 'Gelukkig is het land dat God de Heer beschermt' – dat soort liedjes. Ook 'Elsje fiederelsje' was populair. Er werd meegezongen, er werd doorheen geslapen, er werd gefascineerd naar het pianospel gekeken. Gezichten, handen en lichamen ontspanden. Tijdens dit uurtje zingen en luisteren werden diepe lagen aangeboord: achter het bewustzijn verdwenen herinneringen, niet meer te vangen geloofsbelevingen.

Wat gaat er gezongen worden in de zorgcentra van de toekomst? Wat moet er gezongen worden als de kinderen van nu dementerend in een rolstoel zitten?

In dit artikel meerdere mogelijkheden om kinderen te leren zingen.

Tips bij dit thema vindt u in [dit document](#)

PRAKTIJK - Jongeren | Jaap van den Akker
Popmuziek, jongeren en geloof

'Misschien wel de belangrijkste weg die alle jongeren bewandelen, op zoek naar hun identiteit, en naar iets wat 'vonkt' – allemaal oerreligieuze zaken – is die van de popmuziek. Ik zou de stelling wel aandurven dat de hedendaagse, ook Nederlandstalige muziek, op dit moment de 'religie voor jongeren' is.'

Tips bij dit thema vindt u in [dit document](#)

IN BEELD | René Rosmolen
[Zingen aan de rand van de tijd](#)

PRAKTIJK - Ouderen | Kersten Storch
(Geloofs)lied en levensmomenten

De oude dame gaat rechtop zitten in haar rolstoel. Het boekje waar ik in moet schrijven heeft ze al klaargelegd. Met een vastberaden, plechtige stem begint ze te dicteren:

'Ik wil graag dat de volgende liederen op mijn uitvaart worden gespeeld: 'De Heer is mijn herder', 'Trein naar niemandsland', 'Heer, onze Heer, hoe heerlijk en verheven' en dan nog iets van Kinderen voor kinderen, want de kleinkinderen moeten ook iets leuks hebben op mijn uitvaart. En als u iets wilt zeggen ... een preek? Dat laat ik aan u over. Daar bent u voor

opgeleid. Maar de liederen, die hebt u allemaal goed genoteerd? ... Goed zo, want dat is belangrijk.'

Toegegeven, het is een aparte liedkeuze die deze oude dame voor haar begrafenis heeft gemaakt. Maar uit veel gesprekken en contacten die ik in mijn functie als geestelijk verzorger met ouderen heb, blijkt hoe belangrijk muziek en liederen voor veel oudere mensen in verband met hun geloof zijn.

De link waarnaar in dit artikel verwezen wordt: www.zorgvoorbeter.nl/ouderenzorg/dementie-muziek.html

PRAKTIJK - Kerkliedwiki | Lydia Vroegindeweyj
Vind het geschikte lied!

Anno 2017 is het kerkliedrepertoire explosief gegroeid. Voor elk aspect van vieren en geloven moet wel een mooi lied op maat te vinden zijn, maar hoe vind je je weg in de twaalf gangbare verzamelbundels en zo'n tachtig kleinere bundels? En waar vind je informatie over de herkomst van liederen en meer over bewerkingen en koorzettingen? De Kerkliedwiki helpt.

Dit artikel is in z'n geheel te lezen [op de website](#), inclusief de makkelijk aanklikbare links

PRAKTIJK - Muziekpastoraat | Annemiek Vogels
Onderweg met Bach als pastor
Luisterles bij een cantate

Kerkelijken en ongelovigen, twijfelaars en zinzoekers vinden elkaar in hun liefde voor Bach. Wie zich inschrijft voor een 'luistercursus' leert over muziek en theologie, maar ervaart ook dat goede muziek direct naar het hart gaat. Zo beleven we betekenis en emotie van het w/Woord op een fundamenteler niveau.

Bij dit artikel schreef de auteur een '[luistervoorbeeld](#)' bij cantate BWV 21, *Ich hatte viel Bekümmernis*, inclusief een link om de muziek te beluisteren en een link om de tekst mee te lezen

INTERVIEW | Jaap van der Giessen en Marieke van der Giessen - van Velzen
Beat brengt in beweging
Lichte muziek in de liturgie

In de ontwikkeling van de kerkmuziek is lichte muziek de laatste tientallen jaren niet meer weg te denken in de liturgische praktijk. Als we 'lichte muziek' zeggen, waar hebben we het dan over? En wat stelt lichte muziek aan eisen, wil je dat goed uitvoeren? Kerkmusicus Wim

Ruessink vertelt over zijn gevarieerde praktijk, over *beat* in de muziek en zijn beleving van 'divine' in een eredienst.

DE SCRIPTIE | Bart Visser

Echo van de Eeuwige

In de wisselrubriek 'De scriptie – De promotie' deze keer aandacht voor de masterscriptie die Bart Visser (MA) schreef over de relatie tussen muziek en theologie: *'Echo van de Eeuwige. Een onderzoek naar de theologische betekenissen van muziek voor predikantsopleidingen'* (2016). De hoofdvraag luidde: 'Wat is de theologische waarde van de reflectie op muziek voor predikantsopleidingen?'